

Рядінська Валерія Олександрівна,
доктор юридичних наук, професор, завідувач науково-дослідної
лабораторії ДНДІ МВС України, м. Київ, Україна,
ORCID ID 0000-0002-2210-5933

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ ЕЛЕКТРОШОКОВИХ ПРИСТРОЇВ КОНТАКТНОЇ ТА КОНТАКТНО-ДИСТАНЦІЙНОЇ ДІЇ ЯК СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАСОБІВ У КРАЇНАХ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ

У статті досліджено стан правового регулювання застосування поліцейськими в Україні електрошочових пристроїв контактної та контактнo-дистанційної дії (електрошочокерів). Визначено, що в національному законодавстві сформовані загальні правові підстави застосування поліцейськими електрошочокерів, але не сформовані правові вимоги до порядку, процедури, стандартів, навчання поліцейських застосуванню електрошочокерів тощо. Вивчено досвід у цій сфері країн Західної Європи (Великобританії, Німеччини, Австрії, Бельгії, Іспанії, Італії, Португалії, Нідерландів, Фінляндії, Франції, Швеції). Запропоновано напрями вдосконалення нормативно-правового регулювання застосування поліцейськими в Україні електрошочокерів.

Ключові слова: електрошочові пристрої контактної та контактнo-дистанційної дії (електрошочокери), поліцейські, правоохоронні органи, правове регулювання, нормативно-правові акти, Національна поліція України, спеціальні засоби, зброя, процедури, стандарти, досвід країн ЄС.

На сучасному етапі актуальності набуває питання щодо застосування в Україні поліцейськими електрошочових пристроїв контактної та контактнo-дистанційної дії (далі – ЕП). Загальні підстави застосування поліцейськими ЕП у національному законодавстві закріплені. Відповідно до п. 6 ч. 3 ст. 45 Закону України «Про Національну поліцію» поліцейські можуть застосовувати ЕП для: а) відбиття нападу на поліцейського, іншу особу та/або об'єкт, що перебуває під охороною; б) відбиття нападу тварини, що загрожує життю і здоров'ю особи чи поліцейського [1]. Однак наведені загальні вимоги залишають багато питань відкритими, і стверджувати те, що в національному законодавстві створено ефективний правовий механізм застосування поліцейськими ЕП, який забезпечує баланс між застосовуваними поліцейськими заходами для забезпечення публічної безпеки і порядку та дотриманням прав і свобод людини, передчасно. Внутрішньовідомчі нормативні акти, що врегульовували б порядок застосування ЕП поліцейськими, заборони та обмеження їх застосування, вимоги для підготовки та навчання поліцейських до такого застосування, які були б розроблені та прийняті на рівні наказів чи інструкцій Національної поліції України, відсутні. Інструкція про порядок застосування електрошочових пристроїв, затверджена наказом МВС від 13 лютого 1998

року № 10 [2], хоч і не втратила чинності, проте її правовою основою є Закон України «Про міліцію» від 20 грудня 1990 року № 565-XII [3] та постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Правил застосування спеціальних засобів при охороні громадського порядку в Україні» від 04 серпня 1997 року № 829-97п [4], які на теперішній час втратили чинність відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» і постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку та Правил застосування спеціальних засобів військовослужбовцями Національної гвардії під час виконання службових завдань» від 20 грудня 2017 року № 1024 [5].

13 листопада 2020 року Кабінет Міністрів України подав до Верховної Ради України проєкт Закону № 4375 «Про внесення змін до статті 45 Закону України «Про Національну поліцію», в якому пропонувалося розширити підстави застосування поліцейськими ЕП шляхом внесення змін до п. 6 ч. 3 ст. 45, де передбачити, що поліцейські можуть застосовувати ЕП для: *затримання особи, яка вчинила адміністративне або кримінальне правопорушення і чинить при цьому фізичну протидію поліцейському; затримання особи, яка вчинила тяжкий або особливо тяжкий злочин і намагається втекти; затримання особи, яка чинить збройний опір або намагається втекти з-під варти; затримання озброєної особи, яка погрожує застосуванням зброї та інших предметів, що загрожують життю чи здоров'ю людей, зокрема поліцейського* [6]. Внесення цього законопроєкту викликало жваву дискусію в суспільстві, при цьому наріжним каменем стала норма, яка дозволяла б поліцейським застосовувати ЕП для затримання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення і чинить при цьому фізичну протидію поліцейському [7]. Наприклад, у зауваженнях Комітету з правоохоронної діяльності Верховної Ради України до проєкту закону № 4375 зазначалося, що «...не кожне адміністративне або кримінальне правопорушення може стати підставою для затримання особи поліцейським» [6]. 29 квітня 2021 року після розгляду проєкт було відхилено і з того часу нормативна активність з питання правового регулювання застосування поліцейськими ЕП фактично припинилась.

Періодично в інтерв'ю та публікаціях вищі посадові особи Національної поліції України порушують питання щодо застосування поліцейськими ЕП, проте головна думка, яка висловлюється у них, стосується того, що застосування поліцейськими ЕП потребує нормативно-правового регулювання, розроблення якого потрібно обговорити в суспільстві [8].

З огляду на євроінтеграційні прагнення України особливої актуальності набуває досвід країн ЄС (передусім країн Західної Європи) щодо правового регулювання застосування ЕП поліцейськими, дослідження якого є метою цієї статті.

Застосування ЕП поліцейськими в країнах Західної Європи врегульовується по-різному і залежить від форми державного устрою (унітарна, федеративна), системи права (романо-германська, англо-саксонська), притаманній кожній конкретній країні, а також класифікації ЕП (як вогнепальної зброї, нелетальної зброї, особливих засобів, засобів примусу тощо).

У Великобританії правове регулювання застосування ЕП здійснюється насамперед нормами Закону про вогнепальну зброю 1968 року (англ. Firearms Act 1968), в яких

визначається, що ЕП належить до вогнепальної зброї [9]. У цьому нормативно-правовому акті закріплюється класифікаційна характеристика ЕП, яка встановлює подальший правовий режим їх обігу та використання, що зумовило формування правових вимог до застосування ЕП як спеціального засобу працівниками правоохоронних органів, зокрема, поліцією. Крім цього, у розділі 3 Акта про кримінальне право 1967 року (англ. Criminal Law Act 1967, Section 3) зазначається, що працівники правоохоронних органів Великобританії, зокрема поліції, мають право на використання спеціальних засобів для запобігання злочинам або при арешті підозрюваних, якщо це необхідно і пропорційно ситуації [10]. У розділі 117 Акта про поліцію та кримінальні докази 1984 року (PACE) (англ. Police and Criminal Evidence Act 1984, Section 117) закріплюється право поліцейських використовувати силу, якщо це необхідно для виконання їх обов'язків, включаючи використання ЕП, деталізуються підстави, процедури та стандарти для виконання різних дій поліції, включаючи арешти, обшуки, допити та зберігання доказів, і забезпечується дотримання прав людини та стандартів професійної етики в діяльності поліції, зокрема при застосуванні ЕП [11]. Особливе значення для застосування саме ЕП як спеціального засобу поліцейськими у Великобританії мають внутрішньовідомчі нормативні акти. College of Policing – національний професійний орган для поліцейських Великобританії, створений у 2012 році з метою встановлення стандартів, забезпечення навчання та підвищення кваліфікації поліцейських, розробляє Узагальнення професійної практики (англ. Authorised Professional Practice (APP), у якому на підставі аналізу кращих практик застосування та судових прецедентів пропонуються стандартизовані процедури застосування засобів сили поліцейськими (зокрема ЕП) [12] та Спеціальні керівництва і програми навчання (англ. Taser Training and Operational Guidance), у яких пропонуються стандартизовані процедури застосування саме ЕП [13]. До правових актів, у нормах яких також закріплюються вимоги до застосування ЕП поліцейськими у Великобританії, належить Національна модель прийняття рішень (англ. National Decision Model (NDM), де закріплюються етичні принципи прийняття поліцейськими рішень у будь-якій ситуації, від повсякденної роботи до надзвичайних подій, що допомагає забезпечити оцінку загроз, пропорційність дій та законність використання сили, зокрема ЕП [14].

У Німеччині загальні засади застосування заходів примусу поліцейськими, включаючи ЕП, регулюється на федеральному рівні. В нормах Федерального закону Німеччини про поліцію (нім. Gesetz über die Bundespolizei (нім. Bundespolizeigesetz (BPolG) встановлюються загальні засади застосування заходів примусу поліцейськими, включаючи використання ЕП (які визначаються як «особливі засоби»), вимоги щодо дозволу на їх застосування виключно поліцейськими, які пройшли відповідну підготовку та дотримуються встановлених процедур, положення про етичні стандарти і правові обмеження використання поліцейськими особливих засобів, таких як ЕП [15]. Крім цього, кожна федеральна земля в Німеччині має власні закони про поліцію (нім. Landespolizeigesetze), які встановлюють підстави, умови, процедури застосування поліцейськими сили і спеціальних засобів, зокрема ЕП. Наприклад, у Баварії та Північному Рейні-Вестфалії є конкретні положення щодо умов та процедур використання ЕП поліцією. Стандарти

та процедури використання поліцейськими особливих засобів, зокрема ЕП, врегульовуються внутрішніми нормативними актами поліції – Правилами застосування заходів примусу (нім. Einsatzmittelrichtlinien), а етичні норми, в яких реалізовано принцип поваги до прав людини і визначаються правила поведінки поліцейських під час застосування таких заходів, містяться в Європейському кодексі етики поліції (нім. Europäischer kodex für die polizeiethik) [16]).

В Австрії правове регулювання застосування ЕП поліцейськими здійснюється передусім Законом про поліцію безпеки (нім. Sicherheitspolizeigesetz (SPG), 1992), який дозволяє поліцейським у певних випадках використання спеціальних засобів [17]. Детальні норми щодо застосування різних заходів примусу, зокрема ЕП, містяться у Керівництві з використання заходів примусу поліцією (нім. Richtlinien für den Einsatz von Zwangsmaßnahmen durch die Polizei) [18].

У Законі про поліцію Бельгії (фр. Loi sur la police, 1992) визначаються права та обов'язки поліцейських, закріплюється право на використання ними спеціальних засобів, зокрема ЕП [19]. Крім цього, в Королівському указі про використання зброї та засобів стримування поліцією (фр. Arrêté royal du 24 mars 2006 réglementant l'utilisation des armes et des moyens de contrainte par les services de police, 2006), встановлюються правила застосування спеціальних засобів працівниками поліції. Відповідно до нього ЕП належать до категорії спеціальних засобів, що можуть використовуватися поліцією як засіб стримування при арешті або для самооборони [20].

В Іспанії відповідно до Положення про зброю (Королівський указ № 137/1993 від 29 січня) (ісп. Reglamento de Armas) ЕП класифікується як засіб індивідуального захисту і належить до зброї несмертельної дії, яка є забороненою для застосування цивільними особами [21]. До загальних нормативних актів, у яких закріплюються принципи та підстави застосування правоохоронними органами засобів примусу, зокрема ЕП, у цій країні належать Закон про Сили безпеки та Корпус № 2/1986 від 13 березня (ісп. Ley Orgánica 2/1986, de 13 de marzo, de Fuerzas y Cuerpos de Seguridad) [22] та Закон про захист безпеки громадян (ісп. Ley Orgánica 4/2015, de Protección de la Seguridad Ciudadana). Крім нормативних актів, чинних на всій території Іспанії, окремі автономні області можуть приймати свої нормативні акти, дія яких поширюється на них. Наприклад, у Валенсійському співтоваристві (ісп. Comunidad Valenciana) прийнята Постанова № 18/1995 від 24 січня (ісп. Decreto 18/1995, de 24 de enero, del Gobierno Valenciano, regulador de los criterios de utilización del equipo de autodefensa y el armamento por las policías locales de la Comunidad Valenciana) [23], яка регулює критерії застосування засобів та зброї для самооборони місцевою поліцією Валенсійського співтовариства.

В Італії ЕП належать до зброї і їх обіг регулюється Законом «Про зброю» (італ. Legge sulle armi) від 18 квітня 1975 року [24]. Підстави застосування ЕП поліцейськими закріплюються у ст. 53 Кримінального кодексу Італії (італ. Codice Penale) «Законне застосування зброї», де передбачається, що поліцейські можуть вдаватися до застосування зброї чи інших засобів «фізичного примусу», тобто всіх методів, за допомогою яких можна примусити особу до певної поведінки. Правові основи застосування поліцейськими засобів фізичного примусу закріплюються у положеннях Декрет-Закону «Не-

відкладні положення щодо громадського порядку та безпеки» від 14 червня 2019 року № 53 (італ. Decreto-legge Disposizioni urgenti in materia di ordine e sicurezza pubblic 14 giugno 2019, n. 53) [25].

У Нідерландах правові підстави застосування поліцейськими засобів примусу, зокрема ЕП, встановлено в Законі про поліцію (нідерл. Politiewet 2012) [26], а професійні та етичні стандарти і правила застосування поліцейськими засобів примусу, зокрема ЕП, передбачено в Кодексі поведінки поліцейських (нідерл. Gedragcode politie) [27]. Крім цього, окремі накази або інструкції поліції можуть включати конкретні вимоги щодо використання ЕП, такі як тренування, умови використання та процедури медичного контролю після застосування.

У Португалії застосування сили та засобів примусу поліцейськими закріплюється в Кримінальному кодексі Португальської Республіки (порт. Código Penal de Portugal), згідно з нормами якого поліція має право застосовувати силу в рамках необхідної оборони та при виконанні службових обов'язків, щоб запобігти злочину або затримати злочинця [28]. Норми, які регламентують використання засобів примусу, таких як ЕП, поліцейськими, містяться також у Законі Португальської Республіки про внутрішню безпеку (порт. Lumia de Segurança Interna) [29], Законі-Декреті Португальської Республіки про статус поліцейських № 299/2009 (Decreto-Lei No. 299/2009) [30]. Крім цього, створено ряд внутрішньовідомчих нормативних актів, у яких деталізуються принципи, підстави, порядок, умови, заборони та обмеження, процедури, етичні принципи тощо застосування поліцейськими ЕП: керівні принципи та стандарти, інструкції, Кодекс етики поліції (порт. Código de Ética da Polícia de Portugal [31]), спеціальні регламенти для різних поліцейських підрозділів (поліції безпеки (порт. Polícia de Segurança Pública), національної гвардії (порт. Guarda Nacional Republicana) тощо).

У Франції правове регулювання застосування поліцейськими ЕП здійснюється Кодексом внутрішньої безпеки (фр. Code de la sécurité intérieure), який регулює діяльність поліції та національної жандармерії, а також умови застосування спеціальних засобів, до яких належать ЕП [32]; Кодексом етики поліцейських (фр. Code de déontologie de la police nationale), що визначає етичні стандарти та принципи, яких повинні дотримуватися поліцейські під час виконання своїх обов'язків, і встановлює, що застосування ЕП має відповідати вимогам етики, принципам пропорційності та необхідності, а також дотриманню прав людини [33]; внутрішньовідомчими нормативно-правовими актами (наказами, інструкціями), прийнятими окремими органами правоохоронних органів, які детально регламентують умови, підстави, обмеження, принципи тощо застосування ЕП.

У Фінляндії правові підстави застосування поліцейськими ЕП як засобів сили закріплюються у Законі Фінляндської Республіки про поліцію (фін. Poliisilaki № 812/2011), в якому встановлюються загальні повноваження та обов'язки поліції, включаючи право використовувати силу, зокрема ЕП, визначаються обставини, за яких може бути використано силу (для самооборони, запобігання злочину або затримання небезпечного підозрюваного тощо) [34]. Крім цього, Радою Міністрів Фінляндської Республіки затверджена Постанова про використання ЕП поліцією та засоби самозахисту (фін. Valtioneuvoston asetus poliisin sähköpääälististä itsepuolustusaineista), у якій деталізується

процедура застосування ЕП, заборони та обмеження, вимоги до поліцейських, їх навчання тощо [35]. Також підрозділи поліції Фінляндії в різних регіонах країни можуть мати власні відомчі інструкції щодо застосування ЕП поліцейськими в цих регіонах.

У Швеції застосування поліцейськими ЕП як спеціальних засобів регулюється нормами Закону про поліцію (швец. Polislagen 1984:387) [36]; Закону про засоби примусу (швец. Lagen om användning av tvångsmedel), де визначаються умови, за яких поліція може застосовувати спеціальні засоби, зокрема ЕП [37]; Положення про застосування сили та спеціальних засобів (швец. Förordningen om användning av våld och tvångsmedel), в якому детально визначаються процедури та обставини, за яких поліцейські мають право застосовувати ЕП та вимоги до навчання та сертифікації поліцейських [38]; Інструкцій Національної поліції (швец. Rikspolisstyrelsens föreskrifter), які видає Національна поліція Швеції, де вказано підстави застосування спеціальних засобів, включаючи ЕП, та конкретні рекомендації щодо тактики застосування, вимог до звітності та внутрішнього контролю [39].

Висновки. Підбиваючи підсумки дослідження правового регулювання застосування ЕП поліцейськими в країнах Західної Європи, констатуємо, що нормативно-правові акти, які регулюють це застосування, можна систематизувати так:

нормативно-правові акти на рівні країни (закони), які врегульовують відносини у сфері застосування сили працівниками правоохоронних органів;

нормативно-правові акти на рівні країни (закони), які врегульовують відносини у сфері обігу та застосування ЕП залежно від їх класифікації, прийнятої на території країни (як вогнепальної або нелетальної зброї, спеціального засобу примусу, засобу прямого примусу, спеціального засобу тощо);

нормативно-правові акти спеціального спрямування (закони), які врегульовують діяльність поліцейських, зокрема із застосування спеціальних засобів примусу, зокрема ЕП, на території всієї країни;

нормативно-правові акти, прийняті виконавчими органами, які врегульовують порядок застосування ЕП поліцейськими;

нормативно-правові акти спеціального спрямування (закони), які врегульовують діяльність поліцейських на території окремих територіальних одиниць;

внутрішні нормативно-правові акти, розроблені та прийняті поліцією (кодекси, стандарти, моделі, керівництва, внутрішні директиви, правила, положення, інструкції, накази, декрети, постанови, регламенти тощо), в яких деталізуються порядок, процедури та стандарти застосування ЕП поліцейськими, а також порядок навчання поліцейських застосуванню ЕП;

внутрішні нормативно-правові акти, розроблені та прийняті поліцією (кодекси), в яких визначаються етичні стандарти застосування поліцейськими ЕП.

Аналіз вказаних нормативних актів дає підстави стверджувати, що правове регулювання застосування поліцейськими ЕП у країнах Західної Європи передбачає закріплення:

у законах загального спрямування – норм, які врегульовують відносини у сфері застосування сили (зокрема ЕП) працівниками правоохоронних органів (зокрема, поліцейськими);

законах спеціального спрямування – норм, які врегульовують діяльність поліцейських (на території всієї країни чи на території окремих територіальних одиниць), у яких передбачається можливість застосування поліцейськими сили та засобів примусу, зокрема ЕП;

внутрішньовідомчих нормативно-правових актах, розроблених та прийнятих поліцією (кодексах, стандартах, моделях, керівництвах, внутрішніх директивах, правилах, положеннях, інструкціях, наказах, декретах, постановах, регламентах тощо) – норм, де деталізуються порядок, процедури та стандарти застосування ЕП поліцейськими, а також порядок навчання поліцейських застосуванню ЕП;

внутрішньовідомчих нормативно-правових актах, розроблених та прийнятих поліцією (кодексах) – норм, у яких визначаються етичні стандарти застосування поліцейськими спеціальних засобів примусу ЕП.

З огляду на стан правового регулювання застосування ЕП поліцейськими в Україні можемо зазначити, що загальні правові підстави такого застосування в нашій країні створено. Зважаючи на досвід країн Західної Європи, важливого значення набуває внутрішньовідомча діяльність Національної поліції України, розроблення нею спеціальних внутрішніх нормативних актів, у яких визначалися б порядок, умови, заборони та обмеження, стандарти застосування ЕП поліцейськими, порядок навчання поліцейських застосуванню ЕП, контролю та звітності в цій сфері.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 27.03.2024).
2. Інструкція про порядок застосування електрошокерів пристроїв: затв. наказом МВС від 13.02.1998 р. № 101. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0101320-98#Text> (дата звернення: 27.03.2024).
3. Про міліцію: Закон України від 20.12.1990 р. № 565-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/565-12#Text> (дата звернення: 27.03.2024).
4. Про внесення змін до Правил застосування спеціальних засобів при охороні громадського порядку в Україні: постанова Каб. Міністрів України від 04.08.1997 р. № 829-97п. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/829-97-%D0%BF#Text> (дата звернення: 27.03.2024).
5. Про затвердження переліку та Правил застосування спеціальних засобів військовослужбовцями Національної гвардії під час виконання службових завдань: постанова Каб. Міністрів України від 20.12.2017 р. № 1024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/1024-2017-%D0%BF#Text> (дата звернення: 27.03.2024).
6. Про внесення змін до статті 45 Закону України «Про Національну поліцію»: проект Закону № 4375 від 13.11.2020 р. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70425 (дата звернення: 27.03.2024).
7. Використання електрошокерів поліцією становить ризики для захисту прав і свобод. URL: <https://zmina.ua/statements/vykorystannya-elektroshokeriv-policziyeyu-nese-ryzyky-dlya-zahystu-prav-i-svobod-pravozahysnyky/> (дата звернення: 27.03.2024).
8. Інтерв'ю Міністра внутрішніх справ Ігоря Клименка для видання «Українські новини». URL: <https://hsc.gov.ua/2023/11/01/interv-yu-ministra-vnutrishnih-sprav-igorya-klimenka-dlya-vidannya-ukrayinski-novini/> (дата звернення: 27.03.2024).
9. Firearms Act 1968. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1968/27/contents> (дата звернення: 27.03.2024).

10. Criminal Law Act 1967. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1967/58/contents> (дата звернення: 27.03.2024).
11. Police and Criminal Evidence Act 1984. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1984/60/section/117> (дата звернення: 27.03.2024).
12. Authorised Professional Practice. URL: <https://www.college.police.uk/app> (дата звернення: 27.03.2024).
13. Taser Training and Operational Guidance. URL: <https://www.college.police.uk/app/armed-policing/conducted-energy-devices-taser> (дата звернення: 27.03.2024).
14. National Decision Model. URL: <https://www.college.police.uk/app/national-decision-model/national-decision-model> (дата звернення: 27.03.2024).
15. Gesetz über die Bundespolizei (Bundespolizeigesetz (BPolG)). URL: https://www.gesetze-im-internet.de/bgsg_1994/BJNR297900994.html (дата звернення: 27.03.2024).
16. Euroröischer kodex für dei polizeietnik. URL: <https://rm.coe.int/rec-2001-10-de/1680afda7f> (дата звернення: 27.03.2024).
17. Sicherheitspolizeigesetz (SPG), 1992. URL: <https://shop.lexisnexis.at/spg-sicherheitspolizeigesetz-9783708308883.html#:~:text=Das%20am%201.,der%20Aus%C3%BCbung%20der%20Sicherheitspolizei%20geregelt> (дата звернення: 27.03.2024).
18. Richtlinien für den Einsatz von Zwangsmaßnahmen durch die Polizei. URL: <https://www.fedlex.admin.ch/filestore/fedlex.data.admin.ch/eli/cc/2008/760/20170301/de/pdf-a/fedlex-data-admin-ch-eli-cc-2008-760-20170301-de-pdf-a.pdf> (дата звернення: 28.03.2024).
19. Loi sur la police. URL: <https://www.legisquebec.gouv.qc.ca/fr/document/lc/P-13.1%20/> (дата звернення: 28.03.2024).
20. Arrêté royal du 24 mars 2006 réglémentant l'utilisation des armes et des moyens de contrainte par les services de police, 2006. URL: <https://etaamb.openjustice.bt> (дата звернення: 28.03.2024).
21. Reglamento de Armas. URL: <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1993-6202> (дата звернення: 28.03.2024).
22. Ley Orgánica 2/1986, de 13 de marzo, de Fuerzas y Cuerpos de Seguridad. URL: <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1986-6859> (дата звернення: 28.03.2024).
23. Decreto 18/1995, de 24 de enero, del Gobierno Valenciano, regulador de los criterios de utilización del equipo de autodefensa y el armamento por las policías locales de la Comunidad Valenciana. URL: berley.es/legislacion/decreto-18-1995-24-ene-c-com-valenciana-criterios-utilizacion-equipo-autodefensa-armamento-policias-locales-24744045 (дата звернення: 28.03.2024).
24. Legge sulle armi. URL: https://www.co-ex.it/normativa_detail/2/LEGGE-110-75-LA-LEGGE-ITALIANA-SULLE-ARMI/ (дата звернення: 28.03.2024).
25. Decreto-legge Disposizioni urgenti in materia di ordine e sicurezza pubblic 14 giugno 2019. URL: <https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:decreto.legge:2019;53~art13-com1> (дата звернення: 28.03.2024).
26. Politiewet 2012. URL: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0031788/2023-02-18> (дата звернення: 28.03.2024).
27. Gedragscode politie. URL: <https://www.politie.nl/informatie/beroepscode-van-de-politie-en-integriteit.html> (дата звернення: 28.03.2024).
28. Código Penal de Portugal. URL: <https://diariodarepublica.pt/dr/legislacao-consolidada/decreto-lei/1995-34437675> (дата звернення: 28.03.2024).
29. Lumia de Segurança Interna. URL: <https://web.archive.org/web/20120621063339/http://www.iscpsi.pt/> (дата звернення: 28.03.2024).
30. Decreto-Lei No. 299/2009. URL: https://www.pgdlisboa.pt/leis/lei_mostra_articulado.php?nid=1150&tabela=leis&so_miolo=S (дата звернення: 28.03.2024).
31. Código de Ética da Polícia de Portugal. URL: https://www.pgdlisboa.pt/leis/lei_mostra_articulado.php?nid=1150&tabela=leis&so_miolo=S (дата звернення: 28.03.2024).

32. Code de la sécurité intérieure. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000025503132/ (дата звернення: 28.03.2024).

33. Code de deontologie de la police nationale (Decret D/98/15/PRG/SGG DU 11 AOUT 1998). URL: <https://policehumanrightsresources.org/content/uploads/2016/06/Code-de-D%C3%A9ontologie-de-la-Police-Nationale.pdf?x54919> (дата звернення: 28.03.2024).

34. Poliisilaki № 812/2011. URL: <https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/2011/> (дата звернення: 28.03.2024).

35. Valtioneuvoston asetus poliisin sähköpäälistä itsepuolustusaineista. URL: <https://finlex.fi/fi/> (дата звернення: 28.03.2024).

36. Polislagen (1984:387). URL: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/polislag-1984387_sfs-1984-387/ (дата звернення: 28.03.2024).

37. Lagen om användning av tvångsmedel. URL: https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2011/20110806?_cf_chl=tk=poiEsCNHez_CWedOf.1iLqZKYwSaUAW4aMallthA6Dc-1719910415-0.0.1.1-4159 (дата звернення: 28.03.2024).

38. Förordningen om användning av våld och tvångsmedel. URL: <https://finlex.fi/fi/> (дата звернення: 28.03.2024).

39. Rikspolisstyrelsens föreskrifter. URL: <https://reserv-onprem.polisen.se/lagar-och-regler/polismyndighetens-forfattningssamling/> (дата звернення: 28.03.2024).

REFERENCES

1. Pro Natsionalnu politsiiu. “On the National Police: Law of Ukraine dated July 2, 2015 No. 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (Date of Application: 27.03.2024) [in Ukrainian].

2. Instruksiiia pro poriadok zastosuvannia elektroshokovykh prystroiv. “Instructions on the procedure for using electric shock devices”: approved by the order of the Ministry of Internal Affairs dated February 13, 1998 No. 101. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0101320-98#Text> (Date of Application: 27.03.2024) [in Ukrainian].

3. Pro militsiiu. “On the police”: Law of Ukraine dated December 20, 1990 No. 565-XI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/565-12#Text> (Date of Application: 27.03.2024) [in Ukrainian].

4. Pro vnesennia zmin do Pravyl zastosuvannia spetsialnykh zasobiv pry okhoroni hromadskoho poriadku v Ukraini. “On making changes to the Rules for the use of special means in the protection of public order in Ukraine”: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated August 4, 1997 No. 829-97p. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/829-97-%D0%BF#Text> (Date of Application: 27.03.2024) [in Ukrainian].

5. Pro zatverdzhennia pereliku ta Pravyl zastosuvannia spetsialnykh zasobiv viiskovosluzhbovtsiamy Natsionalnoi hvardii pid chas vykonannia sluzhbovykh zavdan. “On approval of the list and Rules for the use of special means by National Guard servicemen during the performance of official tasks”: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated December 20, 2017 No. 1024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/1024-2017-%D0%BF#Text> (Date of Application: 27.03.2024) [in Ukrainian].

6. Pro vnesennia zmin do statti 45 Zakonu Ukrainy «Pro Natsionalnu politsiiu». “On amendments to Article 45 of the Law of Ukraine ‘On the National Police’”: Draft Law No. 4375 dated November 13, 2020. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70425 (Date of Application: 27.03.2024) [in Ukrainian].

7. Vykorystannia elektroshokeriv politsiieiu stanovyt ryzyky dlia zakhystu prav i svobod. “The use of stun guns by the police poses risks for the protection of rights and freedoms”. URL: <https://zmina.ua/statements/vykorystannya-elektroshokeriv-policziyeyu-nese-ryzyky-dlya-zahystu-prav-i-svobod-pravozahysnyky/> (Date of Application: 27.03.2024) [in Ukrainian].

8. Interviu Ministra vnutrishnikh sprav Ihoria Klymenka dlia vydannia Ukrainski novyny. “Interview of the Minister of Internal Affairs Ihor Klymenko for ‘Ukrainian News’” URL: <https://hsc>.

gov.ua/2023/11/01/interv-yu-ministra-vnutrishnih-sprav-igorya-klimenka-dlya-vidannya-ukrayinski-novini/ (Date of Application: 27.03.2024) [in Ukrainian].

9. Firearms Act 1968. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1968/27/contents> (Date of Application: 27.03.2024) [in English].

10. Criminal Law Act 1967. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1967/58/contents> (Date of Application: 27.03.2024) [in English].

11. Police and Criminal Evidence Act 1984. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1984/60/section/117> (Date of Application: 27.03.2024) [in English].

12. Authorised Professional Practice. URL: <https://www.college.police.uk/app> (Date of Application: 27.03.2024) [in English].

13. Taser Training and Operational Guidance. URL: <https://www.college.police.uk/app/armed-policing/conducted-energy-devices-taser> (Date of Application: 27.03.2024) [in English].

14. National Decision Model. URL: <https://www.college.police.uk/app/national-decision-model/national-decision-model> (Date of Application: 27.03.2024) [in English].

15. Gesetz über die Bundespolizei (Bundespolizeigesetz (BPolG)). URL: https://www.gesetze-im-internet.de/bgsg_1994/BJNR297900994.html (Date of Application: 27.03.2024) [in German].

16. Europäischer kodex für die polizeitnik. URL: <https://rm.coe.int/rec-2001-10-de/1680afda7f> (Date of Application: 27.03.2024) [in German].

17. Sicherheitspolizeigesetz (SPG), 1992. URL: <https://shop.lexisnexis.at/spg-sicherheitspolizeigesetz9783708308883.html#:~:text=Das%20am%201.,der%20Aus%C3%BCbung%20der%20Sicherheitspolizei%20geregelt> (Date of Application: 27.03.2024) [in German].

18. Richtlinien für den Einsatz von Zwangsmaßnahmen durch die Polizei. URL: <https://www.fedlex.admin.ch/filestore/fedlex.data.admin.ch/eli/cc/2008/760/20170301/de/pdf-a/fedlex-data-admin-ch-eli-cc-2008-760-20170301-de-pdf-a.pdf> (Date of Application: 28.03.2024) [in German].

19. Loi sur la police. URL: <https://www.legisquebec.gouv.qc.ca/fr/document/lc/P-13.1%20/> (Date of Application: 28.03.2024) [in French].

20. Arrêté royal du 24 mars 2006 réglementant l'utilisation des armes et des moyens de contrainte par les services de police, 2006. URL: <https://etaamb.openjustice.bt> (Date of Application: 28.03.2024) [in French].

21. Reglamento de Armas. URL: <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1993-6202> (Date of Application: 28.03.2024) [in Spanish].

22. Ley Orgánica 2/1986, de 13 de marzo, de Fuerzas y Cuerpos de Seguridad. URL: <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1986-6859> (Date of Application: 28.03.2024) [in Spanish].

23. Decreto 18/1995, de 24 de enero, del Gobierno Valenciano, regulador de los criterios de utilización del equipo de autodefensa y el armamento por las policías locales de la Comunidad Valenciana. URL: berley.es/legislacion/decreto-18-1995-24-ene-c-com-valenciana-criterios-utilizacion-equipo-autodefensa-armamento-policias-locales-24744045 (Date of Application: 28.03.2024) [in Spanish].

24. Legge sulle armi. URL: https://www.co-ex.it/normativa_detail/2/LEGGE-110-75-LA-LEGGE-ITALIANA-SULLE-ARMI/ (Date of Application: 28.03.2024) [in Italian].

25. Decreto-legge Disposizioni urgenti in materia di ordine e sicurezza pubblica 14 giugno 2019. URL: <https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:decreto.legge:2019;53~art13-com1> (Date of Application: 28.03.2024) [in Italian].

26. Politiewet 2012. URL: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0031788/2023-02-18> (Date of Application: 28.03.2024) [in Dutch].

27. Gedragscode politie. URL: <https://www.politie.nl/informatie/beroepscode-van-de-politie-en-integriteit.html> (Date of Application: 28.03.2024) [in Dutch].

28. Código Penal de Portugal. URL: <https://diariodarepublica.pt/dr/legislacao-consolidada/decreto-lei/1995-34437675> (Date of Application: 28.03.2024) [in Portuguese].

29. Lumia de Segurança Interna. URL: <https://web.archive.org/web/20120621063339/http://www.iscpsi.pt/> (Date of Application: 28.03.2024) [in Portuguese].

30. Decreto-Lei No. 299/2009. URL: https://www.pgdlisboa.pt/leis/lei_mostra_articulado.php?nid=1150&tabela=leis&so_miolo=S (Date of Application: 28.03.2024) [in Italian].

31. Código de Ética da Polícia de Portugal. URL: https://www.pgdlisboa.pt/leis/lei_mostra_articulado.php?nid=1150&tabela=leis&so_miolo=S (Date of Application: 28.03.2024) [in Dutch].

32. Code de la sécurité intérieure. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000025503132/ (Date of Application: 28.03.2024) [in France].

33. Code de déontologie de la police nationale (Decret D/98/15/PRG/SGG DU 11 AOUT 1998). URL: <https://policehumanrightsresources.org/content/uploads/2016/06/Code-de-D%C3%A9ontologie-de-la-Police-Nationale.pdf?x54919> (Date of Application: 28.03.2024) [in France].

34. Poliisilaki № 812/2011. URL: <https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/2011/> (Date of Application: 28.03.2024) [in Estonian].

35. Valtioneuvoston asetus poliisin sähköpäälistä itsepuolustusaineista. URL: <https://finlex.fi/fi/> (Date of Application: 28.03.2024) [in Finnish].

36. Polislagen (1984:387). URL: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/polislag-1984387_sfs-1984-387/ (Date of Application: 28.03.2024) [in Swedish].

37. Lagen om användning av tvångsmedel. URL: https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2011/20110806?_cf_chl_tk=poiEsCNHez_CWedOf.1iLqZKYwSaUAW4aMaIlthA6Dc-1719910415-0.0.1.1-4159 (Date of Application: 28.03.2024) [in Swedish].

38. Förordningen om användning av våld och tvångsmedel. URL: <https://finlex.fi/fi/> (Date of Application: 28.03.2024) [in Swedish].

39. Rikspolisstyrelsens föreskrifter. URL: <https://reserv-onprem.polisen.se/lagar-och-regler/polismyndighetens-forfattningssamling/> (Date of Application: 28.03.2024) [in Swedish].

UDC 43.98:351.74(4-15)

Riadinska Valeriia,

Doctor of Juridical Sciences, Professor, Chief of the Research Laboratory,
State Research Institute MIA Ukraine, Kyiv, Ukraine,
ORCID ID 0000-0002-2210-5933

NORMATIVE AND LEGAL FRAMEWORK GOVERNING THE USE OF CONTACT AND REMOTE-CONTACT ELECTROSHOCK DEVICES AS A SPECIAL MEANS BY POLICE OFFICERS IN THE WESTERN EUROPEAN COUNTRIES

This article examines the legal framework governing the deployment of contact and remote-contact action electroshock devices (also known as tasers) by Ukrainian police officers. The national legislation provides the overarching legal framework governing the deployment of tasers by police officers. However, it does not establish legal requirements for the order, procedure, standards, and requirements for police training in the use of tasers, among other things. In order to identify the most effective means of enhancing the regulatory framework governing the utilization of tasers by police officers in Ukraine, a comprehensive analysis was conducted, examining the experiences of Western European countries (the United Kingdom,

© Riadinska Valeriia, 2024

DOI (Article): [https://doi.org/10.36486/np.2024.2\(64\).6](https://doi.org/10.36486/np.2024.2(64).6)

Issue 2(64) 2024

<https://naukaipravookhorona.com/>

Germany, Austria, Belgium, Spain, Italy, Portugal, the Netherlands, Finland, France, Sweden) in this area. As indicated in the article, the legal framework governing the use of stun guns by law enforcement in these countries encompasses the following provisions: general laws that govern the use of force (including tasers) by law enforcement officers (including police officers); special laws that regulate the activities of police officers (either nationwide or within specific territorial units), which provide for the possibility of using force and coercive measures, including tasers, by police officers; internal normative legal acts developed and adopted by the police (codes, standards, models, guidelines, internal directives, rules, regulations, instructions, orders, decrees, resolutions, regulations, etc.) that detail the order, procedures, and standards for the use of tasers by police officers, as well as the training procedures for police officers in the use of tasers; internal normative legal acts developed and adopted by the police (codes) that define the ethical standards for the use of special coercive measures, including tasers, by police officers. In light of the experiences of Western European countries, recommendations pertaining to the enhancement of the regulatory framework governing the utilization of tasers by police officers in Ukraine are put forth.

Keywords: contact and contact-distance action electroshock devices (tasers), police officers, law enforcement agencies, legal regulation, normative legal acts, National Police of Ukraine, special means, weapons, procedures, standards, experience of EU countries.

Отримано 03.04.2024